

การประเมินแบบมีส่วนร่วม

ความหมาย

การประเมินแบบมีส่วนร่วม (Participatory Evaluation) หมายถึง การประเมินที่ให้โอกาสกับผู้ตัดสินใจ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการและผู้ประเมินมีส่วนร่วมกับการบวนการประเมิน

ความเป็นมา

แนวคิดการประเมินแบบมีส่วนร่วมเกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ.1970-1985 เนื่องมาจากมีข้อวิพากษ์โต้แย้งต่อแนวคิดการประเมินแบบดั้งเดิมที่มีลักษณะใช้เทคนิคเชิงปริมาณ และแนวคิดเกี่ยวข้องกับการใช้แบบวัดทางจิตวิทยาในการเก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานของกลุ่มเป้าหมายในโครงการ และบทบาทของนักประเมินเปรียบเสมือนผู้มีอำนาจทางวิชาการที่จะทำหน้าที่ตัดสินใจคุณค่าโครงการ

ดาลี (Daly, 1973 Citing Shapiro 1988 : 192) มีข้อโต้แย้งว่า การวิจัยและการประเมินที่ผ่านๆ มา นั้นเป็นการกำหนดปัญหาการวิจัยและหรือปัญหาประเมินที่เหมือนกับวิธีการศึกษาวิจัยแทนที่จะเป็นการกำหนดวิธีการศึกษาให้กับปัญหาการวิจัยและหรือประเมิน

หลักการของการประเมินแบบมีส่วนร่วม

การประเมินแบบมีส่วนร่วมมีหลักการดังต่อไปนี้

1. ใช้กลุ่มคนที่ประกอบด้วย 3 กลุ่ม
  - 1.1 ผู้มีอำนาจตัดสินใจของโครงการ
  - 1.2 ผู้ปฏิบัติงานในโครงการ
  - 1.3 ผู้ประเมินจำนวนหนึ่งที่ไม่มากนัก

ทั้ง 3 กลุ่มมารวมกันทำการประเมิน โดยกลุ่มคนดังกล่าวจะเป็นผู้ใช้ข้อมูลประเมินโครงการโดยตรง

2. ขั้นตอนการประเมิน มีการกำหนดประเด็นปัญหา การออกแบบ การเลือกใช้เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ตีความ การเสนอแนะและการเขียนรายงานบุคคลทั้งสามกลุ่มคือผู้มีอำนาจตัดสินใจ ผู้ปฏิบัติงานให้โครงการและผู้ประเมินต้องร่วมมือกัน

3. การดำเนินงานการประเมินตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นการประเมินเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างบุคคลทั้ง 3 กลุ่มโดยผู้ประเมินมีบทบาทเป็นผู้ประสานงาน

4. การประเมินเป็นการเรียนรู้ และปรับปรุงองค์กร

วิธีการและขั้นตอนการประเมินแบบมีส่วนร่วม

การประเมินแบบมีส่วนร่วมมีวิธีการและขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. การประสาน นักประเมินติดต่อสร้างความสัมพันธ์ นัดหมายผู้มีหน้าที่ตัดสินใจ และผู้ปฏิบัติงานเพื่อดำเนินงานการประเมิน

2. การดำเนินการประเมิน บุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาในการประเมินวิเคราะห์ประเด็นในการประเมิน กำหนดเครื่องมือ เทคนิควิธีการ แหล่งข้อมูลที่จะใช้เก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การวิเคราะห์ผลการประเมิน เป็นการวิเคราะห์ร่วมกันในกลุ่มผู้ประเมิน และนำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงโครงการ

4. การเขียนรายงานการประเมิน มีการกำหนดกรอบโครงร่างในการเขียนรายงานการประเมิน และเขียนรายงานการประเมินขั้นต้น

5. การวิพากษ์รายงานการประเมินขั้นต้น ร่วมกันศึกษารายงานการประเมินร่วมกันเพื่อวิพากษ์ผลการประเมินและให้ข้อเสนอแนะในการปรับแก้รายงานการประเมินก่อนจัดพิมพ์เผยแพร่

ข้อควรระวังของการประเมินแบบมีส่วนร่วม

เนื่องจากการประเมินแบบมีส่วนร่วม นักประเมินมีบทบาท 2 บทบาทคือ บทบาทแรกในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มผู้ทำการประเมินที่ต้องทำงานร่วมกัน จึงจำเป็นต้องมีสัมพันธภาพที่ดีกับกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน และมีส่วนรับรู้วัฒนธรรมการปฏิบัติงานขององค์กร สำหรับบทบาทที่สองเป็นบทบาทของนักประเมิน ซึ่งจำเป็นต้องขจัดอคติและความลำเอียงออกจากความคิดของตน ทั้งสองบทบาทนี้ย่อมมีข้อขัดแย้งในตัวเองก่อน

ข้างมาก นักประเมินจึงต้องหาจุดสมดุลระหว่างสองบทบาทนี้ เพื่อให้ผลการประเมินน่าเชื่อถือและมีมาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ในวงการศึกษา

ปัจจุบันกำลังมีการปฏิรูปการศึกษา การประเมินแบบมีส่วนร่วมที่ใช้บุคคล 3 กลุ่มตามที่กล่าวมาเป็นผู้ให้ข้อมูล ย่อมทำให้ได้สาระของการประเมินที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและปฏิรูปการศึกษาอย่างยิ่ง

รัตนะ บัวสนธ์

บรรณานุกรม

- Cousins, B.J. and Earl, M.L. "The Case for Participatory Evaluation," In **Educational Evaluation and Policy Analysis**. 14 (4) : 397 - 418 ; 1966.
- Shapiro, P.J. "Participatory Evaluation : Toward a Transformation of Assessment for Women's Studies Programs and Projects," in **Educational Evaluation and Policy Analysis**. 10(3) : 191 - 199; 1988.